

miljööverdomstolen att det finns anledning att utföra samtliga åtgärder i ett sammanhang för att minimera påverkan på botten. Länsstyrelsen har vidare medgett att tiden för att fullgöra föreläggandet flyttas fram för samtliga åtaganden. Med hänsyn till den tid som nu återstår ska tiden för att fullgöra åtgärderna i föreläggandet, punkterna 1–4, sättas till den 31 oktober 2024. Länsstyrelsens föreläggande ska därför ändras i enlighet med detta.

Eftersom Mark- och miljööverdomstolen avgör målet slutligt upphör domstolens inhibitionsbeslut att gälla. Det saknas därför anledning att ta ställning till RU yrkande att inhibitionsbeslutet ska omprövas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Marianne Wikman Ahlberg, Johan Svensson och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Claes Becker.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

BAKGRUND

Mark- och miljödomstolen gav i dom den 20 juni 2018 i mål nr M 3948-15 Peter Eriksson Fastighets AB (PEFAB) tillstånd enligt miljöbalken att inom vattenområde inom fastigheterna □ □ □ och □ □ □ □ i Värmdö kommun anlägga och bibehålla bryggor i huvudsaklig överensstämmelse med alternativ 1 i ansökan och bifogad ritning. Domen vann laga kraft den 19 februari 2019.

Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) förelade i tillsynsbeslut av den 24 februari 2022 PEFAB att senast den 28 februari 2023 utföra bland annat följande åtgärder vad gäller bryggorna 1, 2 och 3 inom varvsområdet.

- Flytta bryggornas 1, 2 och 3 betongförankringar så att dessa ligger helt inom varvets fastigheter, det vill säga inom XXX och XXY i Värmdö kommun (beslutspunkt 2).
- Byt ut förtöjningskättingarna för bryggorna 1, 2 och 3 mot gummikablar, enligt vad varvet åtagit sig i samband med tillståndsprövningen (beslutspunkten 3).
- Tydligt skylta att det är förbjudet att lägga till med båt vid de norra bryggornas norrsida samt vid den västligaste bryggans västra utsida, dvs bryggorna 1, 2 och 3 enligt figur nedan. Eventuella stolpar för angöring eller pollare får inte finnas på dessa platser (beslutspunkten 4).

Vidare förordnade länsstyrelsen att beslutet skulle gälla omedelbart även om det överklagades.

PEFAB m.fl. överklagade länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen som i dom den 24 augusti 2022 i mål nr M 1752-22 avslog PEFAB:s överklagande. Domen överklagades därefter till Mark- och miljööverdomstolen som inte gav prövningstillstånd (beslut den 18 oktober 2022 i mål nr M 10438-22).

I det nu överklagade beslutet av den 9 juni 2023 har länsstyrelsen på nytt förelagt PEFAB att, såvitt nu är aktuellt, utföra ovan i beslutspunkterna 2 och 3 angivna åtgärder, dock nu senast den 30 september 2023 och vid äventyr av vite om

600 000 kr för respektive åtgärd (beslutspunkterna 2 och 3). Vidare har länsstyrelsen förelagt PEFAB att inom samma tid vid vite om 150 000 kr ta bort de servicestolpar, pollare och liknande som finns på den västligaste bryggans västliga utsida, dvs. brygga 1 (beslutspunkt 5).

Länsstyrelsen har i beslut den 30 juni 2023 inte funnit skäl att ändra sitt beslut av den 9 juni 2023.

YRKANDEN M.M.

PEFAB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska besluta att beslutspunkt 2, 3 och 5 i det överklagade beslutet inte ska gälla tills vidare (inhibition).

PEFAB har vidare hemställt att mark- och miljödomstolen ska vilandeförklara målet i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av den anmälan om vattenverksamhet som handläggs av länsstyrelsen i ärende nr 35281-2023.

PEFAB har även yrkat att mark- och miljödomstolen med avseende på beslutspunkt 2 och 3 i det överklagade beslutet

(i) *i första hand*

antingen ska ändra beslutspunkterna enligt följande (ändring kursiverad):

- 2) Vid vite om 600 000 kronor flytta bryggornas 1, 2 och 3 betongförankringar så att dessa ligger helt inom varvets fastigheter, det vill säga inom XXX och XXY i Värmdö kommun, se figur 1 nedan. Åtgärden ska, för att anses uppfylld, redovisas senast *fem månader efter dagen för lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023* till Länsstyrelsen genom en inmätning som ska utföras av en oberoende mättekniker.
- 3) Vid vite om 600 000 kronor byta ut förtöjningskättingarna för bryggorna 1, 2 och 3 mot gummikablar, enligt vad varvet åtagit sig i samband med tillståndsprövningen, *eller mot sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023*, se figur 1 nedan. Åtgärden ska, för att anses uppfylld redovisas senast *fem månader efter dagen för lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023* till Länsstyrelsen genom intyg från utförande entreprenör på genomfört utbyte av förankringen samt kvitto för inköp av ny förankring.

eller upphäva beslutspunkterna, i avvaktan på lagkraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023, eller

- (ii) *i andra hand* ska ändra tidpunkten för fullgörelse av beslutspunkterna till *fem månader efter dagen då det överklagade beslutet vinner laga kraft.*

PEFAB har också yrkat att mark- och miljödomstolen med avseende på beslutspunkt 5 i det överklagade beslutet

- (i) *i första hand* ska upphäva beslutspunkten såvitt avser borttagande av servicestolpar, eller
- (ii) *i andra hand* ska ändra beslutspunkten såvitt avser servicestolpar så att ett alternativt tillvägagångssätt medges där stolparna inaktiveras och skyltar sätts upp om detta.

PEFAB har slutligen yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva det överklagade beslutet i den del det avser att beslutet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

UTVECKLING AV TALAN

Bakgrund

Länsstyrelsen meddelade vitesföreläggandet den 9 juni 2023. Beslutet följde på ett föreläggande meddelat den 24 februari 2022 gällande samma åtgärds punkter, som enligt det beslutet skulle fullgöras senast den 28 februari 2023.

Kort efter det ursprungliga föreläggandets meddelande, den 24 april 2022, gav PEFAB in en anmälan om ändring av den vattenverksamhet vid Ingarö varv som bedrivs i enlighet med ett tillstånd enligt miljöbalken.

I länsstyrelsens därpå följande beslut angavs att myndigheten inte kan hantera en anmälan om vattenverksamhet när den aktuella åtgärden redan har utförts.

Länsstyrelsen hänvisade i stället PEFAB till att ansöka om tillstånd till vattenverksamhet för ändring av den tillståndsprövade vattenanläggningen vid Ingarö varv, vilket kan ske även beträffande redan utförda åtgärder. PEFAB initierade därför under hösten 2022 ett samråd inför ingivandet av en sådan ansökan. Efter synpunkter från närboende valde PEFAB under våren 2023 att revidera samrådsunderlaget, varför samrådet alltjämt pågår. Avsikten med ansökan har varit att bryggornas förankring enligt tillståndet ska ändras till den förankringsmetod som anläggningen har utförts med, nämligen med kättingar förankrade i bojstenar på botten.

PEFAB har inga invändningar mot beslutspunkt 1 och 4 i vitesföreläggandet. Vad däremot avser beslutspunkt 2 och 3 synes de medföra att PEFAB får revidera planerna på att ge in en ansökan om tillstånd, eftersom en sådan inte kommer att hinna prövas i tid av mark- och miljödomstolen.

Ovanstående innebär att den förankringsmetod som har tillämpats kommer att behöva ändras. Syftet med att tillämpa en annan förankringsmetod än kättingar som förankras i bojstenar på botten är att en kätting som förankras på så sätt kommer att delvis ligga på botten, vilket kan ge upphov till skador på botten och även till grumling. Med en förankringsmetod där kopplingen mellan bojstenen och bryggan inte ligger på botten undviks eller minimeras sådan påverkan.

PEFAB har utvärderat olika lösningar där grumling undviks och konstaterat att det finns en lösning som uppnår detta och som har flera fördelar jämfört med gummi-kabel. PEFAB ser därför att den aktuella beslutspunkter kan och bör ändras för att möjliggöra en förankring, inom de egna fastigheterna, som jämfört med gummi-kabel har likvärdiga miljökonsekvenser under drift och mindre miljökonsekvenser under anläggningsskedet. Under alla omständigheter bör beslutspunkt 2 och 3 ändras så att PEFAB har faktisk möjlighet att följa vitesföreläggandet i de delarna i tid. Såvitt avser den begärda ändringen av beslutspunkt 5 hänför den sig till de tekniska svårigheterna att ta bort de aktuella servicestolparna.

Vitesföreläggandet bör medge sådan förankring som omfattas av PEFAB:s anmälan den 29 juni 2023 om ändring av vattenverksamheten vid Ingarö varv

Som angetts ovan medför vitesföreläggandet att PEFAB synes få revidera planerna på att ge in en tillståndsansökan. PEFAB har därför undersökt beprövade lösningar som (i) i stället kan hanteras inom ramen för en anmälan om ändring av vattenverksamhet, (ii) är likvärdiga med gummikabel såvitt avser miljökonsekvenser samt (iii) medför ett mindre omfattande, grumlande och kostsamt anläggningsskede än förankring med gummikabel (vilket kräver byte till större bojstenar).

PEFAB har funnit att sådan förankring med rep som omfattas av bolagets parallellt ingivna anmälan om ändring av tillståndsprövad vattenverksamhet uppfyller de kriterierna. En betydelsefull fördel med sådan förankring är att den kan fästas i befintliga bojstenar, vilka också ska flyttas till ny plats i enlighet med vitesföreläggandet.

Anmälan om ändring omfattar också en ny lösning för förankringen där Y-bommar i betong utgör förankringsbommar för bryggorna 1 och 2. Detta möjliggör förankring inom de egna fastigheterna Värmdö XXX och XXY, då förankringen, som idag är fäst i pontonernas södra långsida, i stället kan fästas i Y-bommarna.

Eftersom förankring med Y-bommar medför flytt av bojstenar hänger beslutspunkt 2 och 3 i vitesföreläggandet ihop – PEFAB vill ha klarhet i vilken typ av bojstenar det är som ska läggas på den nya placeringen, och vice versa, innan anläggningsarbetet sker. I annat fall skulle dubbla anläggningsskeden, med därpå följande miljökonsekvenser och kostnader, kunna följa. För det fall domstolen inte ändrar beslutspunkt 3 i enlighet med punkt 1 ovan begär således PEFAB att såväl beslutspunkt 2 som 3 upphävs i avvaktan på länsstyrelsens prövning av anmälan om ändring.

Tidpunkten för fullgörande bör förlängas

För det fall att beslutspunkt 2 och 3 inte ändras enligt ovan, dvs. om förankring med rep inte godkänns, bör tidpunkten för fullgörande av de beslutspunkterna under alla omständigheter skjutas fram.

PEFAB tog kort efter mottagandet av det överklagade beslutet kontakt med den enda leverantören i Sverige av gummikablar för förankring, Seaflex. PEFAB kunde inte rimligtvis sedan tidigare ha en stående offert gällande leverans och installation av gummikablar, utan behövde be om en offert då. Seaflex angav vid den kommunikationen att Seaflex har en leveranstid för materialet om sex veckor, att en fullständig offert kan ställas ut först efter den 27 juli 2023 och att det ur PEFAB:s perspektiv synes nödvändigt med ett senare datum för fullgörande än den 30 september 2023, bland annat eftersom det är högsäsong för båtar i hamnen under perioden fram till dess.

Därutöver har PEFAB tagit kontakt med en etablerad leverantör av sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan om ändring, Rixöbryggan. Rixöbryggan angav att de kan leverera nödvändigt material någon gång efter semestrarna. Därutöver tillkommer dock ett anläggningsskede som innefattar användning av såväl dykare som ponton med kran, vilket inte kommer vara möjligt att slutföra till den 30 september 2023. Även gällande denna lösning bedöms hamnens högsäsong förhindra att arbetet påbörjas innan båtarna i hamnen tagits upp.

Av det ovan sagda följer att tidpunkten för fullgörande av beslutspunkt 2 och 3 bör förlängas. Eftersom fullgörandet är avhängigt länsstyrelsens beslut gällande PEFAB:s anmälan om ändring bör fullgörandetiden relateras till dagen vitesföreläggandet omprövas. PEFAB bedömer att bolaget därefter behöver fem månader på sig för att fullgöra föreläggandet.

I andra hand begär PEFAB att tiden för fullgörande av de aktuella beslutspunkterna bestäms till fem månader efter dagen då det överklagade beslutet vinner laga kraft.

Vitesföreläggandet bör inte föreskriva borttagande av servicestolpar

Besluts punkt 5 i vitesföreläggandet föreskriver att PEFAB ska ta bort bl.a. de servicestolpar som finns på den västligaste bryggans västliga utsida. I länsstyrelsens föreläggande den 24 februari 2022, vars skäl vitesföreläggandet hänvisar till i den här delen, anges att stolparna tillsammans med avsaknaden av skyltar kan få båtägare att tro att det är fritt fram att lägga till på den västliga sidan.

PEFAB anför följande. Länsstyrelsens slutsats gällande det intryck som båtägare kan få är inte korrekt, särskilt inte för det fall övriga åtgärder i besluts punkt 4 och 5 utförs (vilket är PEFAB:s avsikt). Därtill är det av tekniska skäl inte lämpligt att ta bort de aktuella servicestolparna, eftersom de är elstolpar och som sådana sammankopplade med bryggans övriga sådana stolpar. Därutöver betjänar stolparna även den östra sidan av den aktuella bryggan. Den effekt som länsstyrelsen eftersträvar, uppnås redan genom skyltningen och att det inte är möjligt att förtöja på den västra sidan. Det kan även sättas skyltar på servicestolparna för att påminna om att båt endast får förtöjas på den östra sidan.

Av ovan angivna skäl bör besluts punkt 5 upphävas såvitt avser förpliktelsen att ta bort servicestolpar. För det fall att förpliktelsen inte upphävs bör den under alla omständigheter ändras, så att förpliktelsen också medger att PEFAB inaktiverar och tydligt skyltar att servicestolparna är ur funktion. Det, tillsammans med övriga åtgärder i besluts punkt 4 och 5, skulle helt utesluta risken för att båtägare får intrycket att de kan lägga till längs den västra bryggans västra sida.

Grunder för yrkandet om vilandeförklaring

Länsstyrelsen beslutade den 30 juni 2023 att inte ompröva myndighetens vitesföreläggande av den 9 juni 2023. I beslutet angav länsstyrelsen att handläggningen av PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet har påbörjats inom ramen för ärende nr 35281-2023. Enligt huvudregeln i 11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken ska anmälningsärendet handläggas på åtta veckor.

Prövningen av PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet är tätt sammankopplad med det överklagade vitesföreläggandet. Enligt PEFAB:s förstahandsyrkande – som det ser ut nu – ska mark- och miljödomstolen bland annat ändra vitesföreläggandets beslutspunkt 3 så att den medger sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan om vattenverksamhet. Huruvida den anmälda förankringen medges avgör också inom vilken tid PEFAB har möjlighet att fullgöra föreläggandet, eftersom leverans- och installationstid skiljer sig åt mellan de olika lösningarna.

Vidare förfelas syftet med anmälan, om PEFAB parallellt med att anmälan handläggs måste beställa och påbörja utförandet av en annan förankringslösning.

Sammantaget är det av synnerlig vikt att frågan om vilken förankringslösning de aktuella bryggorna slutligt ska tillåtas ha avgörs innan förevarande mål om vitesföreläggandet avgörs. Mark- och miljödomstolen bör alltså förordna att förevarande mål förklaras vilande i enlighet med PEFAB:s yrkande (jfr NJA 2010 s. 609 och även Mark- och miljödomstolens vid Umeå tingsrätt beslut den 21 februari 2022 i mål nr M 3239-21).

Utveckling av grunder för yrkandet om inhibition

Länsstyrelsen beslutade att vitesföreläggandet ska gälla omedelbart även om det överklagas. Som framgått ovan finns emellertid synnerliga skäl för att pröva PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet innan tidpunkten för verkställighet enligt vitesföreläggandet.

Som PEFAB har anfört ovan har bolaget därutöver inte möjlighet att fullgöra beslutspunkt 2 och 3 inom den beslutade tidsfristen. Myndighetens resonemang om att PEFAB har haft god tid på sig att planera och upphandla de tjänster som behövs för fullgörande är inte rättvisande, bland annat eftersom det inte hade varit rationellt för bolaget att ha stående offerter för leverans och installation av gummikabel under den tid samråd gällande ändrad förankring pågick.

